

DRAŽEN KRALJ*

Izviđanje u funkciji pripreme i planiranja policijske intervencije

Sažetak

U članku se opisuje postupanje policijskih službenika u provedbi taktičke mjere izviđanja radi pripreme i planiranja intervencije. Daje se prikaz aktivnosti radi pribavljanja relevantnih podataka i saznanja nužnih za planiranje i provedbu intervencije, s analizom sadržaja postupanja. Skreće se pozornost na složenost procesa i utjecaj na postupak odlučivanja o izvršenju konkretne policijske intervencije.

Ključne riječi: izviđanje, policijska intervencija, priprema i planiranje.

1. UVOD

U svakodnevnoj provedbi poslova i zadaća policija pruža intervencije koje mogu biti prouzročene raznim povodima. U policijskoj terminologiji povod je izraz koji se koristi kako bi se pobliže odredile narav i vrsta intervencije, pa može biti riječ o intervenciji u povodu narušavanja javnog reda i mira, obiteljskog nasilja, osiguranja javnog okupljanja, asistencije i dr. Svako policijsko postupanje uključuje i određen proces pripreme i planiranja, što može biti opširno i sveobuhvatno kao što je kod složenih osiguranja kretanja i boravka šticećenih osoba te velikih sportskih manifestacija, a može trajati dugo. Također, ta aktivnost može biti vremenski ograničena ili u dobroj mjeri izostati zbog hitnosti intervencije kao što su npr. dojava o izgredu ili obiteljskom nasilju, razbojništvu u novčarskoj ustanovi, akcidentnoj situaciji i sl.

Za intervencije o kojima unaprijed znamo kada će nastupiti, kao što je osiguranje nogometne utakmice, u pravilu imamo dovoljno vremena za provođenje aktivnosti pripreme

* Dražen Kralj, predavač na Veleučilištu kriminalistike i javne sigurnosti u Zagrebu.

i planiranja, pa možemo odrediti tim policijskih službenika koji će ih provoditi prema određenom hodogramu postupanja. U te aktivnosti nužno se ubraja i izviđanje.

Prilikom intervencija za koje se nije unaprijed znalo, kao što su npr. upućivanje na dojavu o tučnjavi u stanu ili spontano okupljanje, priprema i planiranje vremenski su ograničeni i prepušteni rukovoditelju u operativnom dežurstvu koji izdaje zadaću te daje određene smjernice koje bi trebale usmjeriti policijske službenike na taktički pravilno postupanje. Isto tako, policijski službenik tek dolaskom na mjesto događaja može provesti izviđanje i na temelju vlastitih zapažanja odlučiti o postupanju ili odluku prepustiti nadležnom rukovoditelju. Ako rukovoditelj nije dao jasne smjernice temeljene na sadržaju dojava, ali i podacima koje je mogao pribaviti iz prijašnjih postupanja ili poznavanja osoba uključenih u događaj, a policijski službenik nije usmjerio pozornost na svoje vidno i slušno zapažanje te iz toga zaključio o čemu bi moglo biti riječ, intervencija može biti neuspješna ili čak prouzročiti teže posljedice (talačka situacija, prisila prema policijskom službeniku, tjelesne povrede, uporaba oružja).

Sastavni dio pripreme i planiranja intervencije jest taktička mjera izviđanja koja se može provoditi uoči ili u tijeku same intervencije te je važna aktivnost u procesu odlučivanja o aktivnostima koje planiramo poduzimati radi ovladavanja situacijom. Saznanja i informacije koje pribavimo izviđanjem služe za stvaranje cjelovite i precizne situacijske slike koja se odnosi na predmetnu intervenciju te na temelju toga i procjenu situacije sukladno s čime odlučujemo o angažiranju snaga i sredstava za intervenciju. Ukratko donosimo zaključke: **koji cilj želimo postići – što moramo poduzeti da bismo ga ostvarili – koje snage angažirati – kako postupati i koje taktike koristiti.**

2. DEFINICIJA I SADRŽAJ IZVIĐANJA

Aktivnost policijskih službenika usmjerenih na prikupljanje relevantnih činjenica i podataka osobnim zapažanjem i neposrednim uvidom u stanje na određenom prostoru, a koje mogu poslužiti za uspješnu intervenciju, nazivamo izviđanje. Osim zapažanja, izviđanjem se ostvaruju određeni kontakti kojima je cilj prikupljanje obavijesti relevantnih za provedbu intervencije. Naravno da u provedbi te zadaće, osim vlastitih osjetila, policija može koristiti i određena tehnička pomagala ili sredstva za intervenciju koja mogu ubrzati rad i smanjiti snage za izvršenje. Ipak je svrsishodno da saznanja pribavljena tehničkim pomagalima ili korištenjem drugih izvora informacija potvrdimo i verificiramo radom na terenu.

„Izviđanje je ciljano prikupljanje informacija relevantnih za zadatak koji je potrebno obaviti, posebice vezano za procjenu situacije te sastavljanje/aktualiziranje situacijske slike“ (Grigoleit i dr. 2020:20).

Iz navedene definicije možemo uočiti važno obilježje izviđanja, a to je da je riječ o ciljanoj aktivnosti policije usmjerenoj prema prikupljanju podataka i činjenica važnih za neku buduću intervenciju. Pojam ciljane aktivnosti sugerira da je riječ o planiranom postupanju koje podrazumijeva: mjesto i vrijeme izviđanja; snage koje će se angažirati; sredstva koja će se tom prilikom koristiti; način rada na mjestu izviđanja – podjela zadaća; sastavljanje i

verificiranje pismena proizašlih radom; vrijeme i mjesto evaluacije svih aktivnosti; dogovor o daljnjim aktivnostima. Kako bi se planirana aktivnost mogla pravilno provoditi, nužna je i pretpostavka osnivanja posebne organizacijske strukture s jasnim podjelama ovlasti, ali i odgovornosti te subordinacijskim lancem.

Sljedeće obilježje izviđanja jest usmjerenost ka prikupljanju relevantnih podataka za predstojeći zadatak, što podrazumijeva usklađenost aktivnosti sa zadanim ciljem izviđanja, a to je ponajprije pribavljanje točnih i pouzdanih podataka koji će poslužiti za pravilno određivanje ciljeva intervencije i zamisli rukovoditelja o načinu njihova ostvarenja. Cilj izviđanja u izravnoj je korelaciji s taktičkim ciljevima koje želimo postići intervencijom. Ovdje do izražaja dolazi zamisao rukovoditelja o prioritetima postupanja i njegovoj širini spoznaje o tome koje sve okolnosti ili pojave mogu u određenoj mjeri utjecati na taktičke ciljeve intervencije, kao i procjena o važnosti utjecaja objekta izviđanja. Kompetencije rukovoditelja koje se očituju u dosadašnjem iskustvu u provedbi ovih zadata u sinergiji sa širinom znanja koje posjeduje te pravodobnoj razmjeni podataka do kojih se došlo dosadašnjim radom mogu pomoći u ostvarenju ciljeva izviđanja.

Podaci i činjenice koje pribavimo izviđanjem imaju za cilj sastavljanje „situacijske slike“ (Grigoleit i dr., 2020:91), što su zapravo kognitivna spoznaja i misaona pretpostavka o prirodi i naravi cjelokupnog sadržaja nekog događaja, predmeta policijske intervencije. Situacijska slika može se odnositi i na manje segmente nekog događaja, ali te spoznaje ne mogu se promatrati izdvojeno od ukupnosti događaja zbog rizika iskrivljenog tumačenja i pogrešnih zaključaka do kojih se može doći u postupku „procjene situacije“ (Grigoleit i dr. 2020:93). Procjena situacije logički je slijed spoznajnog procesa koji se temelji na situacijskoj slici te predstavlja postupak detektiranja mogućeg razvoja događaja i način postupanja tijekom intervencije i neutraliziranja neželjenog ponašanja.

Logički se nameće pitanje koje je sve prostore ili objekte potrebno podvrgnuti izviđanju ili točnije – gdje su granice našeg operativnog interesa. Odgovor nije jednostavan ili jednoznačan, ali nećemo pogriješiti ako se pod izviđanje podvedu prostori i objekti koji mogu utjecati na uspjeh intervencije, bez obzira na to spominju li se u nekoj prosudbi ili protokolu. Npr., u slučaju osiguranja trase kretanja štice osobe to bi, osim same prometnice, bile i sve ulice koje se uključuju na tu prometnicu, ali i prostori koji su operativno interesantni, a nalaze se u dubini te trase (nekoliko ulica dalje ili prometna infrastruktura dopušta nesmetan dolazak na trasu i njezino ugrožavanje). Te dileme možemo riješiti isključivo neposrednim izviđanjem i izvođenjem zaključaka na terenu. Postoji mogućnost da se perimetar prostora ili zona prošire ili smanje procjenom situacije na terenu, jer pri razradi zadatke nije uvažena neka činjenica ili okolnost ili se jednostavno za to doznalo naknadno. U tom slučaju nije nužno riječ o propustu jer nije ista situacijska slika u uredu i na terenu u realnom okruženju, što i potvrđuje svrhu i smisao izviđanja. Slučaj je isti ako postoji realna potreba za dopunom izviđanja i ponavljanjem u određenom dijelu zbog nejasnoća, što nije problem ako za to postoji realno vrijeme i ne utječe na hodogram postupanja u sklopu pripreme intervencije.

Prednost izviđanja u intervencijama za koje unaprijed znamo vrijeme jest što možemo na mjestu događaja utvrditi rizična mjesta i preliminarno planirati snage za izvršenje, kao i sredstva za intervenciju, čime utvrđujemo osnove budućih potreba s obzirom na izvršitelje i

tehniku. Naravno da je takav načelni raspored snaga podložan preispitivanju prije donošenja konačne odluke, a i rukovoditelju je sigurno orijentacija u izražavanju njegovih potreba.

U slučaju intervencija koje se pružaju neposredno nakon dojave predmet interesa izviđanja trebali bi biti prostori na kojima se događaj odvija te prilazni pravac mjestu intervencije, uža zona prostora, ali i druga mjesta ili prostori koji mogu predstavljati ugrozu za policijskog službenika i uspjeh intervencije (susjedni stan jer u njemu živi obitelj osobe prema kojoj se postupa, susjedni kafić, mjesta okupljanja osoba sklonih izgedima i dr.).

Kod intervencija za koje nismo unaprijed znali jer su se dogodile iznenada, postupanje policije obilježeno je hitnošću i brzinom, nedostatkom snaga, početnim nesnalaženjem zbog izostanka jasne situacijske slike te sporijeg donošenja primjerenih procjena situacije. Upravo zbog toga izviđanje dolazi do potpunog izražaja i predstavlja temelj za donošenje odluka o intervenciji. Nositelji zadaće postaju rukovoditelj u operativnom dežurstvu i izvršitelj zadaće – policijski službenik na terenu, o čijim informacijama ovisi odluka. Kako bi informacije izviđanja s terena bile pravodobne, pouzdane i vjerodostojne, policijske službenike potrebno je usmjeriti na utvrđivanje važnih činjenica, uočavanje bitnih okolnosti, ne iscrpljivati se onim nevažnim.

Da bi to zapravo funkcioniralo, rukovoditelj u dežurstvu mora uspoređivati podatke iz dojave s prvim informacijama s terena, uočavati poveznicu i logički zaključivati. Dobra je praksa, ako je to moguće, da rukovoditelj bude u stalnoj „otvorenoj vezi“ s nositeljem aktivnosti na terenu kako bi dobio aktualne informacije, ali i da bi mogao odmah potvrditi ili negirati svoje zaključke. Tako spoznaje kakva je situacijska slika na prilaznom pravcu mjesta intervencije, kao i na samoj lokaciji ili mjestu događaja. Prednost je takvog rada i brzina izdavanja naloga policijskim službenicima i povratne informacije, što postupanje čini operativnijim. Primjerice, može biti riječ o zoni neke novčarske ustanove i samoj ustanovi, ali i određenoj obiteljskoj kući ili stanu, okruženju kao što je stubište zgrade ili prostor dvorišta. Opažanjem (vidnim i slušnim) pri dolasku na mjesto intervencije u takvim se situacijama može prije svega pribaviti spoznaja o istinitosti navoda dojave, ali i o intenzitetu događaja koji je predmet našeg interesa – galama, lomljenje predmeta u kući ili stanu, plač, jauci, pucnjava iz vatrenog oružja.

Nije rijetkost da policijski službenici već samim dolaskom na intervenciju zapažaju tragove nasilja na stubištu i prostorima odvojenim od stana, kuće ili nekog drugog objekta što ih odmah može navesti na zaključak o ozbiljnosti situacije i procjenu koju će na temelju toga donijeti.

U takvim je intervencijama važno brzo donošenje operativnih odluka prikazanih u shemi „operativni lanac“:

*Shema 1: Prikupljanje i analiza informacija u prvoj fazi informacijskog ciklusa
(Epli, P., Ribo, O., Samerfeld, E., 2012. Proces donošenja odluka u policiji, str. 19.)*

Ponekad se može postaviti pitanje upotrebe termina izviđanje, operativno zapažanje, operativno-taktička usmjerenost¹ te opća ili operativna kriminalistička kontrola², o čemu bi trebalo zauzeti određen stav radi analize taktičke mjere izviđanja. Kao što je već rečeno, izviđanje je usmjereno postupanje koje ima elemente operativnog zapažanja, točnije njegovu konkretnu svrhu i namjenu s jasno postavljenim ciljevima. Za razliku od izviđanja, operativno zapažanje, operativno-taktička usmjerenost ili opća ili kriminalistička kontrola općeniti je pristup uočavanja i dokumentiranja određenih, ponajprije sigurnosno zanimljivih osoba, događaja i pojava koje bi trebali detektirati policijski službenici u obavljanju redovne djelatnosti. Nadalje, kod izviđanja jasno postavljeni zadaci trebaju rezultirati konkretnim aktivnostima i ishodima tih aktivnosti, dok je kod operativnog zapažanja veći dio postupanja prepušten policijskom službeniku, pa o njegovoj motiviranosti ovisi koji će biti rezultat tih aktivnosti, bez mogućnosti prevelike evaluacije i preispitivanja je li mogao više ili bolje. Razlika je u tome što je operativno zapažanje općenito, a izviđanje posebno i konkretno. U sadržajnom smislu izviđanje je sastavni dio operativnog zapažanja te je međusobno povezano i uvjetovano obučenošću i sposobnošću policijskog službenika, o čemu će biti više riječi kasnije.

Vrsta i oblik izviđanja³ koje ćemo primijeniti ovise o vrsti i karakteru intervencije ili njezina pojedinog dijela. To bi značilo da aktivnosti i postupke otvorenog izviđanja koje provode policijski službenici s vidljivim policijskim obilježjima možemo provoditi u povodu intervencije za koju prosudimo da prisutnost odore neće prouzročiti negativne posljedice kad je riječ o dostupnosti podataka, uspostavi kontakata, spremnosti na suradnju ili istinitosti podataka koje nam netko daje.

Također je važno da nastup službenika ne izazove nelagodu ili nervozu, pa čak i strah kod osoba koje se nalaze u određenom prostoru, a nisu izravno povezane s postupanjem policije.

Tu je prije svega riječ o objektima koji se bave uslugom smještaja gostiju kao što su hoteli, restoracije ili prostori u turističkim središtima u kojima borave isključivo strani državljani. U tom slučaju, izviđanje je nužno provoditi prikriveno, bez isticanja svojstva policijskog službenika i u civilnoj odjeći. O zadaći i prostoru izviđanja ovisi primjena vrste i oblika, o čemu rukovoditelj posebno mora voditi računa kako ne bi doveo u pitanje probitke taktičke mjere te ugrozio prikupljanje informacija i samu intervenciju.

Možemo postaviti i pitanje osiguranja tajnosti određenih radnji izviđanja, što ovisi o naravi intervencije, a kao primjer se mogu navesti posjet i boravak štićenih osoba na

¹ „Ovlaštene službene osobe SJS dužne su stalno ispoljavati budnost i operativno-taktičku usmjerenost prema svim stvarnim i potencijalnim oblicima ugrožavanja sigurnosti...“, Perić, V., Pozorničko-patrolni i drugi oblici operativne djelatnosti SJS, 1978., Zagreb, RSUP SRH, str. 2.

² „Sustav operativno-taktičkih mjera i radnji putem kojih tijela unutarnjih poslova smišljeno i planski dolaze do saznanja o kriminalnim djelatnostima, žarištima i sredinama, kao pojavi koja još nije evidentirana i konkretizirana u obliku prijavljenih kriminalnih događaja. Provodi se na teritorijalnom principu u sklopu pozorničko-ophodnog i općeoperativnog oblika djelatnosti“, Modly, D., Korajlić, N., Kriminalistički rječnik, 2002., Tešanj, Centar za kulturu i obrazovanje.

³ Grigoleit, B., Wulf, S. P., Štrk, D. 2020. Taktika policijskog postupanja 2, str. 20-23.

određenom području, program posjeta, lokacije i prostori koji mogu biti obuhvaćeni programom i sl. U tom slučaju rukovoditelj i policijski službenici moraju ograničiti dostupnost podataka i njihovu distribuciju, što u suprotnom može ugroziti štícene osobe i samu intervenciju. Moraju se razraditi sustav zaštite podataka i ovlasti za uvid i korištenje podataka, ali i zaštititi izvori saznanja.

Kod provođenja mjere izviđanja, a osobito u kontaktima s osobama od kojih tražimo određene podatke, moramo pristupati susretljivo i pristojno kako bismo ostvarili izvjestan stupanj povjerenja koji će rezultirati spremnošću na suradnju i dobivanjem relevantnih saznanja koja mogu biti važna za zadaću. Bez obzira na našu motiviranost za zadaću, osobe od kojih tražimo određene podatke nužno ne trebaju dijeliti naše vrijednosti i stavove, pa treba uvažiti različitosti u spremnosti na pružanje pomoći policiji. Propisi koji uređuju rad policije definiraju ovlast koja je pravna osnova za aktivnosti usmjerene na sadržaj mjere izviđanja, čiji uspjeh ponajprije ovisi o znanjima i vještinama policijskog službenika.

„Općenito prikupljanje podataka odnosi se na prikupljanje podataka o stanju sigurnosti kao i drugim podacima koji mogu doprinijeti uspješnom obavljanju policijskih poslova sukladno zakonu i propisima donesenim na temelju zakona.“⁴

3. NUŽNE KOMPETENCIJE SNAGA

Kompetencije se definiraju kao: „Sposobnost uspješnog obavljanja posla. Sposobnost osobe da može izvršiti određene zadatke ili aktivnosti prema utvrđenim standardima. Kompetencije su ukupne pretpostavke za radnu uspješnost. Obuhvaćaju različite sposobnosti, vještine i znanja, motive pa i karakteristike ličnosti potrebne za postizanje uspjeha u nekom području aktivnosti ili obavljanje konkretnog posla“ (Bahtijarević-Šiber i dr. 2001:217).

U današnje vrijeme ubrzane modernizacije rada policije i njezine opremljenosti sredstvima kojima se koriste u svakodnevnom radu, sigurno da znatno olakšavaju operativni rad i unapređuju saznanja do kojih je moguće doći u provedbi izviđanja. Tu se prije svega misli na tehničke uređaje za dokumentiranje kao što su razne kamere, uređaji za promatranje neovisno o dobu dana i uvjetima smanjene vidljivosti, korištenje uređaja za promatranje iz zraka, dostupnost raznih mogućnosti izmjere, ali i korištenje javno dostupnih baza podataka koje se nalaze u nadležnosti drugih institucija, kao što su katastar, Geoportal, Google Maps i sl.

No bez obzira na dostupnost modernih tehnologija, ne može se umanjiti važnost snaga koje provode radnje u sklopu izviđanja te njihovu spremnost i sposobnost da pribave relevantne i točne podatke i saznanja. Sposobnost snaga očituje se u tome da su educirani za korištenje sredstava koja im stoje na raspolaganju, a spremnost je jasna usmjerenost na zadatak i njihova motiviranost da se ostvare očekivani rezultati. Usmjerenost na zadatak podrazumijeva izdavanje jasnih smjernica rukovoditelja i svojevoljno prihvaćanje zadaća, kao i stalnu razmjenu informacija i provedbu svojevrsnog nadzora nad aktivnostima putem kontrole i verificiranja podataka sadržanih u pismenima koja se podnose nakon izvršenja zadaće.

⁴ Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika, NN 20/22., čl. 48. st. 2.

Prilikom organiziranja aktivnosti i dodjele konkretnih zadataka policijski rukovoditelj morao bi se voditi mišlju da angažira službenike koji imaju odgovarajuće iskustvo na takvim poslovima, a ako to nije moguće, da mlađe i neiskusnije rasporedi s iskusnijim službenicima kako bi na konkretnoj zadaći počeli stjecati iskustvo. Za navedene zadatke mogu se definirati sljedeće osobne kompetencije policijskog službenika:

„Kvaliteta zapažanja ovlaštene službene osobe u neposrednoj je ovisnosti i o stručnom nivou, stupnju inteligencije, iskustvu, volji, motiviranosti, sposobnosti predviđanja, procjenjivanja, uspoređivanja, zaključivanja, razlikovanja bitnog od nebitnog, uvježbanosti, stupnju operativne usmjerenosti, itd. Stručnim usavršavanjem, upornim vježbanjem, iskustvom iz prakse, zalaganjem i požrtvovnošću, koncentracijom pažnje i stalnom operativnom usmjerenošću može se steći izoštrena moć zapažanja i uočavanja“ (Perić, 1987:127).

Rukovoditelji koji provode usmjeravanje i nadzor nad provedbom zadataka trebali bi posjedovati nužna znanja koja se odnose na cjelokupan proces provedbe mjere izviđanja, kako bi na vrijeme mogli uočavati i reagirati na moguće propuste u postupanju i aktivnost usmjeriti prema zamišljenom cilju.

4. PLANIRANJE I ORGANIZIRANJE IZVIĐANJA

U svakom policijskom poslu na neki je način prisutno planiranje, prije svega zbog toga što je riječ o primjeni policijskih ovlasti koje su definirane propisima i ne dopuštaju mogućnost „prilagodbe“ pojedinim potrebama i obilježjima zadatke koju treba provesti. Također, svrha je planiranja racionalno i logično osmišljavanje aktivnosti policije na nekoj aktivnosti. Bez obzira na to je li riječ o događajima koji uzrokuju policijsku intervenciju za koju unaprijed znamo kada će uslijediti ili ne znamo pa nas događaj na izvjestan način iznenadi, potrebno je osmisлити plan i hodogram postupanja koji će dati određenu vjerojatnost da možemo ovladati intervencijom, pravilno je usmjeravati, pravodobno odgovoriti na promjene uvjeta i okolnosti koje mogu uslijediti te je taktički ispravno završiti.

„Programiranje i planiranje rada ima dva cilja. Prvi, spriječiti improvizaciju, dezorganizaciju i rutinu u djelovanju policijskih službenika. Programi i planovi rada odgovaraju na pitanja: što raditi?, gdje raditi?, koliko raditi?, kada nešto raditi?, a sve daje odgovor na pitanje: kako raditi? Drugi cilj programiranja i planiranja rada u MUP-u je pravodobno i kvalitetno obavljanje planiranih i tekućih zadataka iz djelokruga Ministarstva“ (Jurina, 1999:263).

Kao što se može zaključiti, planiranje usmjerava napore i aktivnosti svih sastavnica, pri čemu osmišljava kako optimalno iskoristiti vrijeme, snage i sredstva koji nam u određenom trenutku stoje na raspolaganju.

„Planiranje se definira kao proces predviđanja kojim se svjesno usmjeravaju, usklađuju, vode i kontroliraju resursi u ostvarenju cilja, zadatke ili funkcioniranja organizacijske jedinice“ (Jurina, 2008:138).

U situacijama koje obilježava hitnost postupanja, jer traže brzu policijsku intervenciju, često ne možemo planirati aktivnosti zbog nedostatka vremena pa donosimo odluke

sukladno s informacijama s terena. Bez obzira na obilježje hitnosti, potrebno je barem misaono osmisлити aktivnosti koje se trebaju poduzeti, dokumentirati bilješke o odlukama koje donosimo i rezultate izviđanja s terena kako bismo u pogodnom trenutku mogli sačiniti sažetak u pismenoj formi iz kojeg će biti vidljivi vrijeme aktivnosti, informacija s terena, izvor informacije i odluka koja je uslijedila nakon nje te čime je odluka rezultirala.

Kada spominjemo planiranje aktivnosti, osobito u hitnim situacijama, bez obzira na izostanak pismene forme, možemo sačiniti osnovne odrednice plana izviđanja na mjestu događaja u određenim premisama i naknadno ga dopunjavati i ažurirati sukladno s povratnim informacijama izviđanja na terenu. Kada događaj zahtijeva hitnost postupanja, do izražaja dolaze operativnost i prilagodba rukovoditelja novonastalim situacijama i reakciji na informacije s terena.

Osnovni elementi plana trebali bi biti: „CILJEVI – što, do kada; PREMISE – pod kojim uvjetima; PROBLEM – zašto; MJERE – kako; RESURSI – čime; TERMINI – kada; NOSITELJI – tko; REZULTATI – kakvi učinci“ (Osmanagić Bedenik, 2002:34).

4.1. Organizacijske pretpostavke planiranja

U organizacijskim oblicima Ravnateljstva policije MUP-a RH, a na temelju važećih propisa (Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o unutarnjem ustrojstvu MUP-a, NN 7/22., čl. 40.b, 327.f i dr.) djeluju posebne organizacijske jedinice čija je zadaća priprema i planiranje osiguranja javnih okupljanja te nadzor nad provedbom tih aktivnosti. Osim javnih okupljanja, navedeni organizacijski oblici koordiniraju i nadziru rad na primjeni taktike policijskog postupanja u primjeni prilikom policijskih intervencija. Kod opširnih i složenih policijskih intervencija, ova stalna organizacijska struktura pokazuje se kao nedovoljna, pa se zbog brojnih i raznolikih vrsta zadaća pristupa ustrojavanju posebne organizacijske strukture s jasnim rasporedom i dinamikom zadaća. U pripremi i planiranju intervencije organiziraju se posebne snage za provedbu mjera izviđanja.

Nakon što se upozna sa zadaćom, rukovoditelj koji će koordinirati rad na postupku izviđanja prije svega treba poraditi na osmišljavanju posebne organizacijske strukture koja će sačinjavati raspored izvršitelja na pojedinim zadaćama, međusobne hijerarhijske odnose među izvršiteljima, povezanost izvršitelja s određenim dijelovima ili sastavnicama zadaće s obzirom na prostor, objekt i sl. Ta organizacijska struktura treba predstavljati raspored službenika na funkcionalne dijelove koji će biti obuhvaćeni izviđanjem, njihove neposredne rukovoditelje, prostor provedbe izviđanja, pri čemu treba prosuđivati koliki je opseg zadaće po pojedinim segmentima te je li planirani broj službenika dostatan za predstojeću zadaću. Također, nužno je planirati tako da svi segmenti imaju podjednak obujam poslova radi usklađivanja potrebnog vremena za izvršenje zadaće. Ne smije se planirati tako da određena skupina izvršitelja završi sa zadanom aktivnostima, a da druge nisu još odradile ni pola zadaće. Negativan učinak takvog planiranja može biti prebacivanje skupina na druge zadaće za koje je nužno vrijeme prilagodbe i upoznavanja sa specifičnostima zadatka, ali i mogući motivacijski otpor zbog odrađivanja zadaće drugih, pa se to može shvatiti kao svojevrsno sankcioniranje za pravodobno odrađenu zadaću.

Nakon uspostave posebne organizacijske strukture rukovoditelj treba održati sastanak sa svim izvršiteljima i izložiti im zadaću i ciljeve izviđanja, način rada te raspored snaga i sredstava kojima će se koristiti. Dalje ih upoznaje s rasporedom rada na pojedinim dijelovima prostora, specifičnostima prostora, naglašava posebne zone interesa, skreće pozornost na podatke koji se trebaju pribaviti izviđanjem, probleme ili zastoje koji bi mogli uslijediti i način njihova otklona, vrijeme i dinamiku izvršenja zadaća, način dokumentiranja podataka koji će se pribavljati izviđanjem, postupak evaluacije i verificiranje podataka te planiranje završnog sastanka na kojem rukovoditelj skupina izvještava o poduzetom. Način pristupa zadaći ovisi o jasnoći i nedvosmislenosti neposrednih izvršitelja, njihovoj predanosti i kvaliteti rada, pa rukovoditelj treba uzeti u obzir strukturu izvršitelja s obzirom na njihove kompetencije.

To znači da zahtjevnije zadaće dodijeli iskusnim policijskim službenicima koji poznaju način rada na takvim poslovima.

Komunikacija između rukovoditelja i snaga treba biti lišena pretjeranih formalnosti i birokratskih ograničenja kako bi informacije bile neposredne i aktualne. To ne znači izostanak hijerarhijskog reda, ali podrazumijeva prilagodbu koja se može opisati kao stalna dostupnost rukovoditelja i nužnost kontakata sa snagama u hitnim slučajevima. U takvoj bi komunikaciji rukovoditelj trebao odmah zapaziti koji podaci dolaze s terena, procijeniti njihovu pouzdanost i točnost te poraditi na dodatnoj edukaciji i usmjeravanju snaga kako bi se otklonile nejasnoće ili nesnalaženja. Ako zadaća traje dugo, nužno dolazi do zasićenja, monotonije ili gubitka motiviranosti, što rukovoditelj mora uočiti i na to reagirati. To ponajprije podrazumijeva da razgovorom pokuša utjecati na službenike, ali ako je potrebno i prema posebno sačinjenom planu snage povremeno oslobodi dužnosti kako bi se odmorili. Mjera izviđanja u osobito zahtjevnim slučajevima pripreme intervencije može biti prilično naporna, dugotrajna te zahtijevati maksimalnu koncentraciju snaga na uočavanju detalja, povezivanju činjenica i izvođenju zaključaka. Ako pak podaci koji se pribavljaju nisu na razini koju traži rukovoditelj ili sadržaj tih informacija ne daje odgovor na važna pitanja koja se odnose na procjenu situacije za neke sadržaje intervencije, lako je moguće da dođe do određenih napetosti ili se naruši proces motivacije. Rukovoditelj treba prepoznati takve situacije te poduzeti mjere kako bi izbjegao eventualno konfliktno okružje, odnosno dodatnim smjernicama definirati konkretna pitanja, provesti kratko upućivanje u zadaću te po potrebi uključiti podređene rukovodne službenike da koordiniraju rad na terenu.

Svakodnevnom analizom i provjerom planiranog i učinjenog rukovoditelj može lako doći do spoznaje o dinamici izvršenja te poduzeti mjere kojima će utjecati na rad. Kod složenih zadaća tu je aktivnost nužno provoditi i nekoliko puta dnevno kako bi se na vrijeme spoznalo provode li se zadaće sukladno s planom. Treba stvoriti atmosferu povjerenja i suradnicima dopustiti da slobodno izlažu rezultate aktivnosti, a tek nakon toga tražiti objašnjenja ako postoje nejasnoće.

Rukovoditelj treba pregledati te potpisom i datumom ovjeriti rezultate izviđanja i pismena koja će se sastavljati u povodu odrađenih zadaća. Dokumentiranje aktivnosti važan je dio izviđanja. Pismena koja će nastajati radom treba svakodnevno kronološki odlagati u poseban dosje u kojem treba biti posebno naznačen sadržaj ili kazalo koje upućuje na brže

snalaženje. Ako je riječ o opsežnoj dokumentaciji, dobro bi bilo sadržaj dosjea razvrstati po objektima ili prostorima koji su bili predmet izviđanja kako bi bio još pregledniji. Osim toga, danas je uobičajeno sve dokumentirati na računalu kako bi sadržaj bio dostupan za pregled više korisnika, ali i kako bi se mogao koristiti u nekim budućim aktivnostima za pripremu intervencije. Pritom posebnu pozornost treba posvetiti sadržaju pismena i mogućim klasifikacijskim podacima koji se mogu pojaviti kao rezultat prethodne aktivnosti, pa im je potrebno zaštitom u sustavu ograničiti pristup.

5. IZVIĐANJE OTVORENIH PROSTORA

Kad je riječ o mjestu intervencije na otvorenim prostorima, najčešće su to središnji gradski trgovi ili pješačke zone kao što su parkovi, šetališta i perivoji. Ako je posrijedi osiguranje javnog okupljanja kao predmetu intervencije, u nekim su gradovima predviđeni za to posebno određeni prostori. Većinom je pak riječ o urbanim prostorima ili barem o nastanjenj zoni.

To može biti važno zbog mogućnosti brzog okupljanja većeg broja osoba na nekom prostoru bez obzira na to o kojem je događaju riječ. Prilikom izviđanja tih prostora treba uzeti u obzir taj detalj pa je izviđanje nužno prilagoditi uvjetima kakvi bi mogli biti u predviđeno vrijeme intervencije. To znači da treba uzeti u obzir vrijeme intervencije, kretanje i strukturu osoba, mogućnost stvaranja gužve i stanje javnoga gradskog prometa ako ga ima. Nije jednaka situacija na otvorenom prostoru svaki dan u tjednu i u svako doba dana, osobito u vrijeme odlaska i dolaska građana na posao, ili pak u neki noćni sat.

Na samom početku izviđanja treba utvrditi razmještaj i sadržaj otvorenog prostora i njihovu međusobnu povezanost i ovisnost. Pri razmještaju objekata u prostoru treba razlikovati čvrste ili fiksne od onih pokretnih ili mobilnih kao što su štandovi, mobilne kućice i sl. Također je važno utvrditi međusobnu povezanost u prostoru sa stazama, pločnicima ili pješačkim otocima. Dobro je koristiti plan ako ga imamo, a u suprotnom, samostalno sačiniti određeni zemljovid s ucrtanim objektima koji mogu biti važni za intervenciju. Potrebno je posebno naznačiti mjesta na kojima, s obzirom na smještaj u prostoru, objektivno može doći do grupiranja ili okupljanja osoba te tu činjenicu povezati s budućom intervencijom. Za sve objekte u prostoru potrebno je utvrditi točne adrese, visinu i broj katova, stambeni i poslovni sadržaj, tko je prijavljen na navedenoj adresi te za poslovne prostore korisnike. O svakoj osobi provjeriti o kome je riječ, ima li evidentiranih za kaznena djela i koja te žive li u zgradi neprijavljene osobe. Ako ima takvih, otkad to traje i s kime žive, tko su im stanodavci itd.

Sadržaj otvorenih prostora upućuje na njegovu namjenu, a može biti zabavni, ugostiteljski ili poslovni. On nam sugerira na pretpostavku mogućnosti koncentracije osoba i njihovu strukturu, ali i očekivana ponašanja tih osoba. Naime, u ugostiteljskim objektima možemo očekivati punoljetnu populaciju sklonu konzumaciji alkohola, a time i mogućnost izgreda, što se ne može reći, primjerice, za objekt namijenjen prodaji sladoleda, gdje je riječ o drukčijoj vrsti ponude, kao i potencijalnim posjetiteljima. Kad je o sadržaju riječ, važno je utvrditi i odgovorne osobe ili kontakt-osobe, njihovo sjedište, radno vrijeme i djelatnike.

Uočavanje pogodnih mjesta za okupljanje služi nam za procjenu pretpostavljenog broja osoba koje se mogu nalaziti u određenom trenutku na tom prostoru. U policijskoj praksi taj

je podatak često predmet rasprava u smislu koliko je osoba točno bilo na nekome mjestu tijekom pružanja intervencije. Svakako da je točnost podatka vrijedna činjenica, ali to ovisi o sposobnosti rukovoditelja da utvrdi traženi broj, ali i mjesto gdje se on nalazi, mogućnost vizualnog pokrivanja cjelokupnog prostora, sredstva za motrenje koja koristi itd.

Daljnijim izviđanjem treba utvrditi razmještaj i položaj prilaznih pravaca prema prostoru koji je predmet izviđanja, je li riječ o prostoru namijenjenom isključivo kretanju pješaka ili je i prometno povezan, a ako je, je li posrijedi javni gradski promet ili samo prometovanje vozila. Prilazne prometnice i pravci važni su zbog procjene o mogućnostima dolaska osoba u prostor, kapacitetima prometne površine, dostupnosti za kretanje prema prostoru, ali i mogućnostima razilaska ili po potrebi evakuacije s prostora intervencije ako dođe do takvog razvoja situacije.

Korištenje prometnica koje su u neposrednoj blizini buduće intervencije važno je zbog utjecaja intervencije na normalno odvijanje prometa, mogućnosti preusmjerenja ako se stvori potreba za tim te u konačnici procjene rukovoditelja o utjecaju intervencije na uobičajeno kretanje i život građana.

Analizom svih činjenica povezanih s policijskom intervencijom i sadržajem prostora rukovoditelj mora prosuditi mogućnost ugrožavanja ili onemogućavanja intervencije, detektirati kritične točke i predvidjeti mjere za sprječavanje ponašanja i pojave koje mogu znatno odrediti tijek događaja.

Zbog toga je nužno precizno i sustavno analizirati podatke i provoditi procjenu s mogućnostima preispitivanja zaključaka, ali ipak prije planiranja mjera tijekom intervencije.

6. IZVIĐANJE OBJEKATA

Izviđanje objekata koji mogu biti mjesta intervencije ima dodirnih točaka s izviđanjem prostora, jer se ne mogu izviđati isključivo objekti bez odnosa i povezanosti s prostorom u njihovoj neposrednoj blizini. No kada izviđamo objekte prije svega moramo uzeti u obzir njihovu osnovnu namjenu pa ih možemo podijeliti na sportske, kao što su dvorane, stadioni, trkališta, plivališta i sl., objekte kulturne namjene kao što su koncertne dvorane, kazališta, muzeji, galerije i sl. te one ugostiteljsko-turističke namjene kao što su hoteli, kampovi, restoracije i sl. Iz navedenog možemo vidjeti da sve te objekte, bez obzira na namjenu, možemo podijeliti i na otvorene i one zatvorene, a što opet može utjecati na složenost izviđanja koje provodimo.

Složenost izviđanja objekata očituje se u potrebi temeljitog uvida u sadržaj i dijelove objekta, njihovoj međusobnoj povezanosti i odnosu između dijelova objekta.

Dobro bi bilo za veće objekte s puno namjenskih sadržaja napraviti određen plan dinamike postupanja kako nam ne bi promaknuli određeni detalji. Na samom početku potrebno je utvrditi vanjska obilježja objekta, što znači veličinu, broj katova, sadržaje vidljive izvana, kao što su poslovni prostori i njihova namjena. Već je napomenuto da je potrebno stupiti u kontakt te utvrditi namjenu i korisnike prostora, zaposlene osobe, eventualno ako je riječ o uredima i mogućnost dolaska stranaka u prostor, vrijeme uredovanja i dr. U dijelu vanjskog izviđanja potrebno je utvrditi odnos objekta s drugim objektima u neposrednoj

blizini, razmještaj u prostoru i namjenu drugih objekata koja može biti ugostiteljska, poslovna ili je riječ o susjednom objektu u kojem se nalazi prostor pod zaštitom, kao što su strana predstavništva ili uredi državne uprave, što može biti važno za buduću intervenciju. Objekti u neposrednoj blizini važni su i zbog mogućnosti utjecaja s njihovih dominantnih točaka na zonu objekta ili sami objekt, a što je potrebno posebno utvrditi i koristiti u intervenciji.

Prilikom izviđanja unutrašnjosti objekta također je potrebno utvrditi redosljed aktivnosti kako bi se temeljito utvrdili sadržaj i namjena pojedinih dijelova. Sustavnim izviđanjem pokušavamo utvrditi potencijalne rizike za buduću intervenciju kako bismo mogli prevenirati neželjene posljedice. To znači da policijski službenici pri izviđanju općenito, a posebno kad je riječ o zatvorenim objektima, moraju neposrednim uvidom utvrditi mogućnosti ugroze intervencije i predlagati mjere za otklon takvih situacija. To je vrlo dinamična aktivnost koja iziskuje usredotočenost na detalje, ali i logično zaključivanje, povezivanje činjenica u misaoni oblik kao konkretan rezultat takvog pristupa. Da bi se izviđanje provelo u zadanim uvjetima, često se angažiraju osobe koje posjeduju znanja i podatke koji su predmet interesa policijskih službenika. U praksi su to najčešće službene osobe koje su zaposlene u tim objektima, primjerice domari, radnici na održavanju ili upravitelji zgrade ili objekta. Te osobe nedvojbeno posjeduju potrebna znanja o objektu koji je predmet našeg interesa, ali o komunikacijskim sposobnosti policijskog službenika ovisi hoće li uspješno pribaviti tražene podatke. Osim sposobnosti uspostavljanja konstruktivnog kontakta, potrebna je i svojevrsna priprema za predmete i teme razgovora koje će voditi policijski službenik.

Nije dobro da ta priprema izostaje, jer sugovornik koji poznaje problematiku može ubrzo zapaziti da se nismo pripremili jer ne primjećujemo ono važno i pitanja su nam nelogična, ne povezujemo ono što nam sugovornik govori i na što nam skreće pozornost i sl., pa razgovor poprima obilježja nadmudrivanja, ponavljanja već naznačenih detalja, što dovodi do zamaranja i posljedično do nervoze. Priprema za takve kontakte podrazumijeva i provjeru sugovornika, što uključuje operativnu provjeru, ali i spoznaju je li riječ o osobi koja želi pomoći ili je posrijedi osoba koja je imala određenih konflikata s policijom ili je otprije poznata da nerado ima kontakte s policijskim službenikom. Ako imamo takva iskustva ili posjedujemo spoznaje, treba razmisliti o uspostavljanju drugih kontakata koji će nam olakšati dolazak do podataka koji nas zanimaju.

7. IZVIĐANJE PROMETNICA

Prometnicama možemo nazvati prometne površine čija je namjena upotreba za određenu vrstu prometa – cestovnog, željezničkog, riječnog i morskih plovnih putova. U cestovnom prometu najčešće su to ulice, ceste, pješačke zone i autoceste. Prometnice su u pravilu otvorene površine, osim kada je riječ o tunelima, usjecima, nadvožnjacima, mostovima i sl., gdje postoji veće ograničenje dostupnosti broja sudionika u prometu. To je važno za intervenciju i dostupnost na određenoj prometnici ili mogućnost dolaska većeg broja osoba i prometnih sredstava. Zbog toga bi izviđanje trebalo provoditi u identično vrijeme odvijanja intervencije ako za nju unaprijed znamo. Tako možemo neposredno zapažati potencijalno rizična mjesta za zagušenje prometa, ali i mogućnosti propusne moći prometnice. U slučaju

iznenadnih intervencija stanje na prometnici prije svega služi procjeni brzog dolaska na mjesto događaja, ali i mogućnostima dolaska dodatnih snaga na intervenciju.

Izviđanjem je ponajprije potrebno utvrditi stanje prometnice, njezine tehničke karakteristike kao što su broj prometnih traka, širina prometnice, dopušteni smjerovi kretanja, stanje i razmještaj prometne signalizacije, raskrižja na prometnici i kako je na njima reguliran promet, ima li prometnica uređen pločnik za kretanje pješaka, je li on na razini s prometnicom, gdje se nalaze obilježeni pješački prijelazi i kako su regulirani. Isto tako, potrebno je uočavati mjesta koja služe za podzemnu komunalnu infrastrukturu, kao što su vodovod, telekomunikacije, vodovi električne energije, odvodnja oborinskih voda i dr. Nakon toga zapažaju se objekti uz prometnicu i njihovi sadržaji, s mogućnostima utjecaja na prometnicu kao što su ugostiteljski objekt neposredno uz prometnicu, što je čest slučaj u urbanim sredinama ili turističkim središtima tijekom sezone. Koncentriranje aktivnosti na samu prometnicu bez uže, a ponekad i šire zone oko prometnice, može imati za posljedicu nedostatnost ili netočnost podataka koje smo pribavili izviđanjem. Zbog toga je uvijek potrebno sagledati širi kontekst, bez obzira na to što se buduća intervencija može odvijati isključivo na prometnoj površini. Bilo bi dobro kada bi u izviđanje prometnica išli policijski službenici koji posjeduju znanje o prometnoj problematici, ali i službenici temeljne policije kako bi ostvarili potrebnu sinergiju u djelovanju i operativnom pokrivanju cjelokupne problematike.

Osim stanja na prometnici, potrebno je utvrditi i moguće alternativne pravce kretanja. Kako bi se to utvrdilo, nužno je sagledati stanje tih prometnica, važeću prometnu regulaciju i mogućnosti propusne moći u slučaju potrebe. Treba imati na umu i to da se u slučaju potrebe na nekom alternativnom pravcu kreće samo određena vrsta sudionika u prometu, kao što su osobni automobili i pješaci ili da se ta prometnica stavi u stanje bez prometa kako bi se na nju usmjeravale osobe koje su predmet interesa intervencije.

Izviđanje treba odgovoriti na pitanje koji je prometni pravac najsigurniji te omogućava brzo i neometano kretanje za potrebe intervencije.

8. ZAKLJUČAK

Iako nije moguće u potpunosti obraditi sve vrste intervencija za koje se provodi taktička mjera izviđanja, ove osnovne smjernice i naznake daju mogućnost korištenja u svakodnevnom radu. Prikazana metodologija rada omogućuje osnovne spoznaje o neposrednom radu policijskih službenika, ali i rukovoditelja prilikom izvršavanja taktičkih zadaća. Cilj je rada prikazati proces izviđanja, ali i naglasiti važnost aktivnosti za buduće donošenje odluke o intervenciji. Netočan i nepotpun rezultat aktivnosti izviđanja ima neposrednu posljedicu utvrđivanja pogrešne situacijske slike događaja koji predstoji ili već traje te dvojbene procjene situacije i na temelju njih donošenje pogrešnih odluka koje određuju policijsko postupanje. Odgovornost za pogrešne odluke snosi rukovoditelj intervencije, ali i službenici koji pribavljaju tražene podatke i činjenice. Može se zaključiti međusobna uvjetovanost i uzročno-posljedična veza između izviđanja i taktički opravdane intervencije.

LITERATURA

Knjige:

1. Bahtijarević-Šiber, F., Sikavica, P. (2001). *Leksikon menadžmenta*, Zagreb, Masmedija.
2. Grigoleit, B., Wulf, S.-P., Štrk, D., Labaš, D. (2020). *Taktika policijskog postupanja 1*, Zagreb, MUP RH.
3. Grigoleit, B., Wulf, S.-P., Štrk, D. (2020). *Taktika policijskog postupanja 2*, Zagreb, MUP RH.
4. Epli, P., Ribo, O., Samerfeld, E. (2012). *Proces donošenja odluka u policiji*, Beograd, Kriminalističko-policijska akademija.
5. Jurina, M., Jurković, S., Pušeljić, M. (1999). *Elementi organizacije policije*, Zagreb, MUP RH.
6. Jurina, M. (2008). *Organizacija i menadžment*, Zaprešić.
7. Modly, D., Karajić, N. (2002). *Kriminalistički rječnik*, Tešanj, Centar za kulturu i obrazovanje.
8. Perić, V. (1978). *Pozorničko-patrolni i drugi oblici operativne djelatnosti SJS*, Zagreb, RSUP SRH.
9. Perić, V. (1987). *Oblici operativne djelatnosti službe javne sigurnosti*, Zagreb, RSUP SRH.
10. Osmanagić-Bedenik, N. (2002). *Operativno planiranje*, Zagreb, Školska knjiga.

Propisi:

1. Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o unutarnjem ustrojstvu MUP-a (Narodne novine 7/22.).
2. Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika (Narodne novine 20/22.).

Abstract

Dražen Kralj

Information Gathering in the Function of Police Intervention Preparation and Planning

The article describes police procedures when implementing a tactical measure of information gathering for the purpose of intervention preparation and planning. It gives an overview of the activities aimed at collecting relevant data and information necessary for planning and implementing the intervention and analyses the content of specific actions. Moreover, the article emphasizes the complexity of the process and the decision-making procedure for executing a concrete police intervention.

Keywords: *information gathering, police, preparation and planning.*